

HISTÒRIA

El pes de la història

Autor: Agustí Colomines

Data de publicació: 04-11-2021

En l'article que avui ha publicat l'Agustí Colomines a «El Nacional.cat», aquest fa unes reflexions sobre la història molt anàlogues a les que defensa l'Institut Nova Història. La història no es fa, sinó que es refà, perquè l'evolució de la societat, de vegades lligada a les “descobertes” documentals i d'altres a la reinterpretació del que ja es coneixia, permet que la historiografia avanci en benefici del coneixement històric. Així, totes les històries són problemàtiques, de la mateixa manera que totes les històries tenen episodis mistificats pels intèrprets. Els vencedors, els que dominen l'estat, reinterpreten els fets per justificar la nova realitat.

Perdre no et fa culpable. Et converteix en víctima, si de cas. Normalment, qui ho determina és l'intèrpret. O sigui, l'historiador. Va escriure Vicens Vives que la història no es fa, sinó que es refà, perquè l'evolució de la societat, de vegades lligada a les “descobertes” documentals i d'altres a la reinterpretació del que ja es coneixia, permet que la historiografia avanci en benefici del coneixement històric. No els avorriré amb els debats sobre què és la història. Retinguin tan sols que l'horror de l'Holocaust no necessita cap nota a peu de pàgina per demostrar que va existir. És història viva i Auschwitz, un dels espais del terror viscut per milers i milers de persones que ningú té el fetge de tractar com una estadística. Només els negacionistes, normalment identificats amb la ideologia del perpetrador, en neguen l'existència. Com els turcs neguen, encara ara, el genocidi dels armenis. Els vencedors, els que dominen l'estat, reinterpreten els fets per justificar la nova realitat. Els constitucionalistes del 78 han fet el mateix amb relació a la legitimitat de la monarquia borbònica, oblidant que Alfons XIII va caure després d'unes eleccions i que Joan Carles I va esdevenir rei de la mà d'un dictador.

Totes les històries són problemàtiques, de la mateixa manera que totes les històries tenen episodis mistificats pels intèrprets. Des dels temps d'Heròdot, l'anomenat “pare de la història”, que és així. Hi va haver un temps, cap al final dels anys seixanta del segle passat, que l'optimisme científista va portar l'historiador francès Le Roy Ladurie a proclamar als quatre vents que l'historiador del demà seria programador d'ordinadors o no seria. Era una exageració,

és clar, però sintetitzava la reacció d'alguns historiadors davant la historiografia romàntica, predominant fins llavors. Aquesta historiografia, a la qual s'atribueix, amb raó, falsejar les històries nacionals, és la que va mitificar, també, la nota a peu de pàgina. La prova estava al peu del relat d'un fet. Aportava veritat. Citar en una nota a peu de pàgina la sentència dels Nou de l'1-O no aporta ni un gram de veritat als fets ocorreguts. Establir la veritat d'allò que ha estat, és o serà és un concepte més moral, i molt sovint polític, que no pas històric. Determinar qui és el culpable en un dels episodis reals que ens ofereix l'excel·lent programa Crims és tan incert com desbrossar el passat. Cal aplicar-hi la lògica, trobar indicis i deduir-ne els fets. Excepte en els casos en què l'acusat ha estat atrapat in fraganti, la majoria de les sentències judicials es basen en un procés incriminatori inductiu. O sigui perquè l'investigador remunta de la part al tot, del particular al general, de l'efecte a la causa, dels fets a la llei que suposen.

Totes aquestes cabòries em van assaltar arran de la lectura de dos articles del catedràtic emèrit d'Economia de la Universitat de Navarra Alfredo Pastor. En el primer, "Pobles feliços", ja va deixar anar una afirmació tan inexacta com la que jo podria dir si m'inventés una regla econòmica: "El motlle de la història romàntica ha estat l'adoptat per generacions d'historiadors a Catalunya, i els seus fruits han servit d'aliment al catalanisme i, més recentment, al moviment independentista". Això li serveix per afirmar, molt legítimament, perquè en una democràcia les opinions polítiques haurien de ser lliures per a tothom, que la història "oficial" a Catalunya "és un gran obstacle perquè puguem viure en pau i dedicar-nos al que importa". Es veu que només uns quants, els elegits, saben què és el que importa i per això volen imposar la seva veritat. En el segon article, "Una falsa premissa", que estava una mica més ben elaborat, insistia en la seva tesi sobre els efectes malèfics de la història romàntica de Catalunya "inventada" pels historiadors. Per ell, aquesta història ha provocat en els catalans "una amargor, un ressentiment que prové del testimoni de successos passats, que són, per tant, part del llegat de la història, recollit a casa, a l'escola o a les lectures". La cultura de la cancel·lació amb la qual es combat la interpretació occidental del colonialisme també deu ser producte de l'amargor i el ressentiment de l'indigenisme. I si fos així, qui s'atreveix ara a dir que no hi tenen dret? L'extrema dreta i el nacionalisme espanyol. Té la mateixa intenció identitària que el govern municipal Colau-Collboni decidís treure de la plaça de Correus l'estàtua del negrer marquès de Comillas, que la decisió del president Carles Puigdemont i els consellers Comín i Ponsatí d'instal·lar la seva oficina europarlamentària a Barcelona en l'última casa que es va mantenir dempeus al barri de la Ribera després de la destrucció del 1714. Joan B. Culla va replicar els arguments de Pastor amb l'article "La història com a obstacle?", publicat al mateix diari. M'adhereixo al que hi exposava el professor Culla. No en modificaria ni una coma per demostrar, si és que té sentit haver de tornar a explicar una cosa tan bàsica, que els catalans independentistes no ho són perquè estiguin empatxats d'una història "oficial" que els ha convertit en gent infeliç i amargada. Si lluiten per l'estat propi és perquè tenen en contra l'estat al qual pertanyen per força.

Goso explicar alguna cosa més sobre aquesta història romàntica que ens fa posar de mal humor. El tall en la tradició historiogràfica que va comportar la Guerra Civil va ser monumental. Ferran Soldevila va desaparèixer de les aules, primer depurat per la historiografia feixista, que inclús el va fer fora de la universitat, i després, a partir dels anys seixanta, per una historiografia marxista que s'alimentava de l'Escola dels Annals i de Pierre Vilar. Si Pastor hagués llegit l'excel·lent biografia, Ferran Soldevila i els fonaments de la historiografia catalana contemporània (Editorial Afers), que Enric Pujol va publicar el 1995, sabia fins a quin punt Soldevila es va convertir en una presència ignorada després de 1939. Malgrat la seva importància com a historiador, reconeguda per dos baluards del marxisme historiogràfic català, Josep Fontana i Eva Serra, se li continua penjant la llufa d'un pretès romanticisme. La història que s'ensenya a l'escola és més filla de Vicens Vives, Pierre Vilar i Josep Fontana que no pas de Ferran Soldevila. S'han imposat més la tesi ideològica de Jordi Solé Tura sobre els orígens burgesos del catalanisme que no pas la de Josep Termes que, amb dades, en reivindicava l'origen popular. Per tant, és impossible que l'independentisme hagi crescut a Catalunya per una recreació nacionalista de la història, per rebregar-se constantment en el "dolor". En el context del procés, Fontana va publicar un llibre que Pastor no sé si ha llegit: La formació d'una identitat. Una història de Catalunya (Eumo, 2014). Deu ser l'únic llibre del mestre Fontana que no ha estat traduït al castellà. I no ho va ser per voluntat pròpia, perquè, com va confessar-me ell mateix el dia de la presentació, a Espanya aquest llibre no seria ben rebut. Internament em vaig dir que Fontana, l'historiador de referència de la historiografia marxista, no volia carregar amb el pes de la recriminació que havia hagut de suportar Soldevila. Fontana hauria sigut titllat d'identitari, com tots els romàntics.

Fa molts anys que la FAES, la fundació que Aznar va crear amb diners públics a través del PP, va començar una ofensiva contra la història de Catalunya. Hi convidava historiadors catalans declaradament contraris al catalanisme per difondre, precisament, la tesi que sustenta Pastor, qui també ha participat en algun d'aquests aquellarres aznarians a pesar d'haver estat secretari d'Estat d'Economia del darrer govern de Felipe González. Que l'Estat aconseguís derrotar l'independentisme l'octubre del 2017 amb una altra onada de repressió, només referma allò que el general Prim va denunciar el 1851 al Congrés dels Diputats. Tot i que el comte de Reus havia fet bombardejar la rebel Barcelona obrera el 1843, al cap de vuit anys no s'estava de denunciar la tendència de l'Estat a discriminar Catalunya, a promoure-hi la repressió indiscriminada i a sotmetre-la als estats d'excepció (nota al peu: DSCD, núm. 64, 27/11/1851). A Notícia de Catalunya, Vicens Vives va escriure que "no s'ha fet mai el càlcul de la duració de l'estat de

prevenció o de guerra a Catalunya; però crec no errar-me gaire en afirmar que dels vuitanta-sis anys que s'escolen entre 1814 i 1900 més de seixanta foren d'excepció". Si hi afegim les guerres i les dictadures, l'excepció ha estat més la norma que no pas la normalitat. No és romanticisme apuntar-ho. És un fet real, com que mossèn Cinto va ser enterrat en olor de multituds mentre a Catalunya l'Estat hi havia declarat la suspensió de les garanties constitucionals. L'1-O els policies nacionals van estomacar de valent els defensors de les urnes i amb l'aplicació del 155 els constitucionalistes van suprimir l'autonomia. Són fets i no pas paraules romàntiques.

Agustí Colomines

https://www.elnacional.cat/ca/opinio/agusti-colomines-pes-historia_665498_102.html